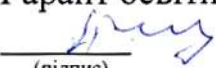

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра проектування літаків і вертольотів (№ 103)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми
 О.Г. Гребеніков
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 30 » 05 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Загальна будова авіаційної та ракетно-космічної техніки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 13 «Механічна інженерія»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 134 «Авіаційна і ракетно-космічна техніка»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Літаки і вертольоти»
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

\

Харків 2021

Робоча програма „Загальна будова авіаційно-ракетної та космічної техніки”
для студентів за спеціальністю: 134 «Авіаційна і ракетно-космічна техніка»
освітньою програмою: «Літаки і вертольоти»
«30» 08 2021 р., 14 с.

Розробники: Федотов М. М. професор каф. № 103, к.т.н.,

Трубаєв С.В. доцент каф. №103 к.т.н.,

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри № 103 проектування літаків та вертольотів
(назва кафедри)

Протокол № 2 від “30” 08 2021 р.

Завідувач кафедри к.т.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

А. М. Гуменний

(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність , освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів 7	Галузь знань <u>13 «Механічна інженерія»</u> (шифр і назва)	Цикл професійної підготовки (за вибором).
Кількість модулів – 2	Спеціальність: 134 «Авіаційна і ракетно-космічна техніка» Освітня програма: «Літаки і вертольоти»	Навчальний рік: 2021/2022
Змістових модулів – 2		Семестр
Індивідуальне завдання РГР <u>Розробка загального вигляду та КСС ЛА</u> (назва)		5-й
Загальна кількість годин –210 кількість годин аудиторних занять* / загальна кількість годин – 88/210		Лекції* 48 годин
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5,5 кількість годин самостійної роботи студента – 7,6 кількість годин		Практичні, семінарські* – годин Лабораторні* 40 годин Самостійна робота 122 години Вид контролю: залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – 88/122;

*Аудиторне навантаження може бути зменшено або збільшено на одну годину в залежності від розкладу занять.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни „Загальна будова авіаційно-ракетної та космічної техніки” є– дати необхідний рівень знань щодо призначення і загального устрою основних агрегатів і систем літаків і вертольотів, навчити проводити порівняльний аналіз виробів подібного призначення, але різного конструктивного виконання.

Завдання

Основними завданнями вивчення дисципліни „Загальна будова авіаційно-ракетної та космічної техніки” є отримати знання про загальну будову літаків, вертольотів і безпілотних літальних апаратів, основні вимоги до них, основні типи конструктивно-силових схем, їх переваги та недоліки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 4. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 6. Внутрішня потреба до цілеспрямованого поліпшення професійних знань та навичок на протязі навчання та професійної діяльності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 1. Використовування математичного апарату під час вирішення завдань в області проектування та виробництва конструкцій.

ФК 2. Здатність опису взаємодії тіл між собою, а також з газовим і гідравлічним середовищем на підставі базових знань в основних розділах фізики, механіки, електростатики, електродинаміки, оптики, аерогідродинаміки.

ФК 4. Здатність робити оцінку навантаження на конструктивні елементи виходячи з умов їх експлуатації;

ФК9. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення (мови програмування, пакети) для проведення фізичних та математичних розрахунків в області проектування та виробництва авіаційних конструкцій

ФК 12. Розробляти технічну і конструкторську документацію для виготовлення основних елементів АКТ

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність до математичного та логічного мислення, знання основних понять, ідей і методів фундаментальної математики та вміння їх використовувати під час розв’язання конкретних завдань

ПРН2. Оцінка сучасних процесів і проблем соціального розвитку з позицій природничо-наукового характеру розвитку суспільства

ПРН 4. Знання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій в обсязі, достатньому для навчання та професійної діяльності.

ПРН 14. Розробка конструкторської документації, розділів пояснювальних записок робіт ескізних проектів середньої складності елементів виробів АКТ та побудова креслення існуючими методами на основі нормативних документів і діючих стандартів, у тому числі з використанням засобів автоматизації конструкторських робіт.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- аеродинамічні компоновальні схеми літаків і вертольотів;
- переваги і недоліки літаків і вертольотів різних компоновальних схем;
- призначення і загальний устрій основних систем і агрегатів літаків і вертольотів;
- раціональні області застосування різних конструктивно-силових схем агрегатів;
- методи і засоби покращання злітно-посадочних характеристик літаків і вертольотів;
- методи і засоби покращання характеристик аеропружності літаків і вертольотів;

- переваги і недоліки різних варіантів компоновання двигунів на літаках і вертольотах.

вміти :

- проводити аналіз вимог до основних агрегатів літаків і вертольотів і визначати загальні шляхи їх задоволення;
- виконувати ескізи елементів і вузлів реальних конструкцій;
- визначати конструктивно-силові схеми реальних агрегатів авіаційних конструкцій

мати уявлення:

- щодо тенденцій розвитку авіаційної та ракетно-космічної техніки;
- про раціональне застосування для ЛА двигунів різного типу;
- перспективні матеріали для виробів АРКТ

Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити – Дисципліна базується на знаннях, одержаних при вивченні Фізики, Хімії, Математики, Нарисної геометрії та інженерної графіки, Метрології і стандартизації, Теорії механізмів і машин, Деталей машин, Механіка матеріалів та конструкцій, Матеріалознавства,

Кореквізити – Аерогідродинаміка, Динаміка польоту, Конструкції та міцності ЛА Гідравліка, Конструювання елементів авіаційної техніки.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль № 1 Загальна будова літаків

ТЕМА 1. Вступ. Класифікація літаків.

Вступ. Предмет вивчення й завдання дисципліни. Предмет вивчення й завдання дисципліни. Місце дисципліни в навчальному плані. Класифікація літаків. Класифікація літаків за аеродинамічною схемою (нормальна, «качка», «безхвістка», «літаюче крило», конвертована, повздовжній триплан, тандем). Переваги й недоліки кожної схеми.

Класифікація літаків за конструктивними ознаками (кількості й розташуванню крил, характеру і кріплення крила до корпусу, кількості й розташуванню двигунів, компоновальній схемі шасі).

Загальні вимоги до конструкції літака. «Авіаційні правила». Повітряний кодекс. Аеродинамічні вимоги. Вимоги міцності й жорсткості. Вимоги мінімальної маси. Вимоги технологічності. Вимоги експлуатації. Вимоги надійності й живучості. Вимоги ресурсу. Вимоги економічної ефективності. Екологічні вимоги. Суперечливість вимог і шляхи їхнього усунення. Варіантність проектування.

ТЕМА 2 . Крила.

Призначення крила. Вимоги до крила. Геометричні параметри крила. Форми в плані. Переваги й недоліки різних форм. Форми крил у фронтальній проекції. Поперечне «V» (позитивне, негативне). Низькоплан, середньоплан, високоплан. Переваги, недоліки.

Профілі крил. Параметри, види, області застосування. Переваги, недоліки кожної з форм. Суперкритичний профіль.

Навантаження на крило. Основні силові елементи крила. Їхня конструкція, робота під навантаженням.

Повздовжній і поперечний набори крила. Лонжерони. Призначення, конструктивно-силові схеми й конструкція лонжеронів. Нервюри. Призначення, конструктивно-силові схеми й конструкція нервюр.

Повздовжні стінки крила. Призначення, конструкція. Обшивка. Призначення, конструктивні особливості обшивок. Стрингери. Призначення, форми, конструктивно-технологічне виконання. Панелі. Збірні, монолітні, тришарові. Переваги й недоліки кожного виду. Области застосовності.

Конструктивно-силові схеми крил. Лонжеронні крила. Конструктивне виконання,

схема навантаження. Области застосування.

Кесонні крила. Конструктивне виконання, схема навантаження. Области застосування.

Моноблокові крила. Конструктивне виконання, схема навантаження. Области застосування. Порівняльний аналіз крил різних КСС.

Стрілоподібні крила. Области застосування. Переваги й недоліки. Конструктивно-силові схеми стрілоподібних крил. Особливості їхнього кріплення до фюзеляжу. Розташування поздовжніх і поперечних елементів в стрілоподібних крилах. Переваги й недоліки різних варіантів розташування.

Крила зворотної стрілоподібності. Їхні переваги й недоліки. Конструктивні особливості. Трикутні крила. Области застосування. Переваги, недоліки. Розташування поздовжніх і поперечних елементів в трикутних крилах.

ТЕМА 3 . Кріпильні елементи. З'єднання. Стикові вузли.

Конструкція кріпильних елементів. Особливості їхнього виконання. Заклепувальні з'єднання. Конструкція заклепок. Особливості виконання заклепувальних з'єднань. Кріпильні елементи спеціальних конструкцій. Паяння. Переваги, недоліки. Зварювання. Переваги, недоліки. Клейові з'єднання. Переваги, недоліки.

З'єднання елементів конструкцій. Причини застосування. Загальні вимоги до з'єднань. Класифікація з'єднань за різними ознаками. Нарізні сполучення.

Стикові вузли агрегатів літака. Класифікація стикових вузлів. Точкові стикові вузли (вухо - вилка, гребінка, фітинг). Контурні стикові вузли (фітингові, фланцеві, косинцями, шомпольні, зрізні). Переваги й недоліки кожного виду стикових вузлів.

ТЕМА 4 . Елерони.

Призначення. Принцип дії. Параметри. Елерони, що відхиляються диференційно. Способи зменшення моменту нищпорення. Компенсація шарнірного моменту. Види компенсації шарнірного моменту (осьова, рогова, внутрішня аеродинамічна, сервокомпенсатор, серворуль, тример, флетнер). Вагове балансування елеронів.

Механізація крила. Призначення. Параметри. Класифікація. Вимоги. Аеродинамічні засоби механізації задньої крайки крила (щитки, закрилки, флаперони, зависаючі елерони). Принцип дії, конструктивні особливості. Аеродинамічні засоби механізації передньої крайки крила (передкрилки, носки, що відхиляються, щитки). Принцип дії, конструктивні особливості. Адаптивне крило. Енергетичні засоби механізації (ефект Коанда, здування примежового шару, відсмоктування примежового шару, реактивний закрилок). Комбіновані засоби механізації. Аеродинамічні характеристики крила при застосуванні засобів механізації. Особливості навішення засобів механізації.

Засоби поліпшення зривних характеристик крила. Вимоги до них. Види засобів (геометричне кручення крила, аеродинамічне кручення крила, кінцевий передкрилок, аеродинамічні гребені, інтерцептори, гасителі піднімальної сили). Їхня конструкція.

ТЕМА 5. Оперення літаків

Призначення оперення. Вимоги. Параметри. Принцип дії. Горизонтальне оперення. Коефіцієнт статичного моменту ГО. Суцільноповоротний стабілізатор (причини застосування, КСС СПГО, конструктивні особливості). Переставний стабілізатор (причини застосування, конструктивні особливості). Вертикальне оперення. Коефіцієнт статичного моменту ВО. Двухкільове ВО. Форкіль. Фальшкіль. Кермові поверхні. Геометричні параметри кермових поверхонь. Навантаження на оперення. Компонування оперення. Переваги й недоліки варіантів конструювання. «V»-подібне оперення. Конструкція оперення.

ТЕМА 6 . Фюзеляж. Шасі.

Фюзеляж. Призначення. Вимоги. Зовнішні форми. «Правило площ». Параметри. Навантаження на фюзеляж. Конструктивно-силові схеми фюзеляжів (лонжеронна, напівмонокок, монокок). Лонжерони, стрингери, шпангоути (нормальні, силові), обшивка фюзеляжу. Кабіни фюзеляжу. Вимоги до кабін. Герметичні кабіни (вентиляційні, регенераційні). Кабіни екіпажа. Пасажирські кабіни. Аварійно-рятувальне устаткування.

Шасі. Призначення. Склад. Вимоги. Параметри. Компонувальні схеми шасі (триопорна із хвостовою опорою, триопорна з носовою опорою, двоопорна). Переваги й недоліки кожної

схеми компонування. Навантаження на шасі. Основні складові частини стійок. Конструктивно-силові схеми стійок шасі (фермові, балкові, балочно-підкісні). Схеми випуску й складання стійок. Типи підвіски колеса на стійку (телескопічна, напівважільна, важільна з убудованим амортизатором, важільна з винесеним амортизатором, важільна без стійки). Особливості конструкції стійок шасі. Амортизатори. Призначення, вимоги, склад. Схема й принцип роботи рідинно-газового амортизатора. Діаграма роботи РГА. Рідинний амортизатор. Діаграма роботи РА.

ТЕМА 7. Системи керування літаків.

Призначення. Вимоги. Склад. Класифікація систем керування за різними критеріями. Командні важелі (ручні, ножні). Проводка системи керування (жорстка, гнучка, комбінована). Види систем керування. Пряма система керування. Непрямі системи керування. Оборотна система. Необоротна система. Причини застосування. Склад (завантажувальний механізм, нелінійний механізм, механізм зміни передатного відношення, механізм тримерного ефекту, розсунві тяги, механізм запобігання виходу літака на нерозраховані значення перевантаження). Особливості керування елеронами й елевонами.

ТЕМА 8. Аеропружність

Види аеропружності. Дивергенція. Реверс кермових поверхонь. Спливання елеронів. Трансзвукові коливання кермових поверхонь. Згинно-елеронний флатер. Згинно-крутильний флатер. Особливості флатера оперення. Панельний флатер. Бафтинг. Вплив параметрів крила на характеристики аеропружності. Конструктивні заходи поліпшення протифлатерних характеристик літака.

Модульний контроль

Змістовний модуль № 2 Загальна будова вертольотів

ТЕМА 9. Загальна характеристика вертольота.

Принципи польоту і будови вертольота. Властивості вертольота. Схеми вертольотів. Позитивні якості та недоліки схем.

Основні вимоги, що ставлять до вертольотів. Зовнішній вигляд сучасних вертольотів різних схем і основні агрегати вертольотів. Загальна характеристика агрегатів вертольота.

Призначення і функції, які виконуються несучим гвинтом. Вимоги, що ставлять до несучих гвинтів. Основні геометричні і кінематичні параметри. Фізична картина роботи несучого гвинта на режимі висіння, вертикального підйому та косої обдувки. Маховий рух лопатей. Коливання лопатей в площині обертання. Горизонтальний, вертикальний і осьовий шарніри гвинта. Критичні зони обтікання несучого гвинта.

ТЕМА 10. Втулки несучих та рулових гвинтів різного типу

Типи несучих гвинтів. Типи втулок. Призначення втулки з рознесеними горизонтальними та вертикальними шарнірами. Конструктивні параметри втулки. Навантаження, що діють на втулку. Основні елементи втулки. Конструкція корпусу втулки, горизонтального, вертикального і осьового шарнірів втулки, проміжні ланки. Зчленування корпусу втулки з валом головного редуктора. Упори махового руху і коливання лопаті. Відцентровий обмежувач звисання лопаті.

Демпфери вертикальних шарнірів, їх характеристики. Уявлення земного резонансу. Важіль повороту лопаті. Компенсатор змаху. Втулки з пересічними горизонтальними і вертикальними шарнірами. Втулки з загальним горизонтальним шарніром. Їх особливості. Металофторопластові підшипники ковзання.

Втулки несучих гвинтів на кардані. Особливості конструкції. Перевага та недоліки. Втулки з жорстким або напівжорстким кріпленням лопатей. Особливості конструкції. Перевага та недоліки.

Втулки несучого гвинта з еластомірними підшипниками. Конструкція еластомірного підшипника. Переваги та недоліки еластомірних підшипників. Типи еластомірних підшипників. Конструкція осьового шарніра з використанням торсіону. Матеріали, що рекомендуються до різних деталей втулки. Втулки несучих гвинтів із композиційних матеріалів.

ТЕМА 11. Лопаті несучих та рульових гвинтів різного типу

Основні геометричні параметри лопатей. Типи профілей, що використовуються в лопатях. Закрутка лопаті. Поверхня лопаті. Вагова та силова компоновка лопаті. Навантаження, що діють на лопать. Жорсткість лопаті. Флатер лопаті. Конструктивно-силові схеми лопатей: лопаті суцільнометалевої конструкції, з композиційних матеріалів, змішаної конструкції.

Конструкції лопатей. Конструкція суцільнометалевих лопатей з трубчатим лонжероном. Спосіб підвищення динамічної міцності лонжерона. Конструкція лопаті з пресованим лонжероном. Конструкція лопаті з композиційних матеріалів. Захист лопатей від ерозійного зносу і обледеніння. Методи забезпечення відказобезпеки елементів конструкції лопатей несучого гвинта. Конструкція системи сигналізації пошкодження лонжерона.

Призначення хвостових гвинтів. Вимоги до гвинтів. Типи гвинтів. Особливості навантаження гвинтів різних типів. Конструктивно - силові схеми лопатей. Конструкції втулки хвостового гвинта. Хвостові гвинти "Фенестрон". Технічні та експлуатаційні переваги хвостових гвинтів "Фенестрон". Особливості і конструкція гвинта "Фенестрон", Х - образні рульові гвинти. Їх особливості і переваги.

ТЕМА 12. Загальна характеристика управління вертольотом

Види управління вертольотом. Склад системи управління. Вимоги, що ставлять до управління вертольотом. Характеристики управління вертольота: ефективність, чутливість (чулість), потужність та запізнювання управління. Зусилля на командних важелях. Незалежність управління. Схеми, що забезпечують незалежність управління.

Класифікація по призначенню і типу проводки. Ручне управління. Склад ручного управління. Схеми повздовжнього та поперечного управління вертольотом. Управління загальним кроком (відстанню) несучого гвинта, двигунами і стабілізатором. Схеми управління. Ножне управління. Склад ножного управління. Схеми шляхового управління. Проводка управління. Недоліки гнучкої проводки. Управління гальмом трансмісії.

Схема виникнення зусиль в системі управління несучим гвинтом. Постійні та періодичні типи зусиль в управлінні. Демпфери в проводці управління. Величини зусиль в управлінні вертольотами різних вагових категорій. Пристрій та схема роботи механізмів навантаження і розвантаження. Характеристика навантаження гідропідсилювача.

Автомат перекоосу. Призначення, принцип дії та конструкція. Типи автоматів перекоосу. Схеми упередження управління.

Призначення та вимоги щодо трансмісії. Зміст трансмісії. Призначення основних агрегатів трансмісії. Принципові схеми трансмісії вертольотів різних схем. Перевага та недоліки. Особливості конструкції головних редукторів одногвинтових вертольотів різних вагових категорій. Обмеження потужності, що передається конічними парами шестерен редуктора. Навантаження, що діють на елементи трансмісії.

Вимоги до редукторів, валів, їх з'єднань (шлицевим і еластичним муфтам, карданам) опор валів, муфт вільного ходу, гальма несучого гвинта, підредукторної рами. Типи головних редукторів, їх конструкції. Конструкції проміжкового та хвостового редукторів, валів, їх з'єднань, муфти вільного ходу, підредукторної рами. Шляхи удосконалення трансмісії вертольота.

ТЕМА 13. Безпілотні літальні апарати.

БПЛА Призначення. Класифікація. БПЛА вертолїтного типу. Характеристики, параметри.

БПЛА літакового типу. Характеристики, параметри. Перспективи розвитку БПЛА.

Модульний контроль

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль № 1. Загальна будова літаків					
ТЕМА 1. Вступ. Класифікація літаків. Загальні вимоги до конструкції літака. Варіантність проектування.	14	2	4		8
ТЕМА 2 Крила. Профілі крил. Навантаження на крило. Поздовжній і поперечний набори крила. Конструктивно-силові схеми крил. Прямі крила. Стрілоподібні крила. Трикутні крила. Області застосування. Переваги, недоліки. Розташування поздовжніх і поперечних елементів в трикутних крилах.	16	4	4		8
ТЕМА 3 . Кріпильні елементи. З'єднання. Стикові вузли.	12	4			8
ТЕМА 4 . Елерони. Механізація крила. Аеродинамічні характеристики крила при застосуванні засобів механізації. Особливості навішення засобів механізації. Засоби поліпшення зривних характеристик крила.	14	2	4		8
ТЕМА 5. Оперення літаків.	14	4	2		8
ТЕМА 6 . Фюзеляж. Шасі.	12	4	2		6
ТЕМА 7. Системи керування літаків.	10	2			8
ТЕМА 8. Аеропружність.	8	2			6
Модульний контроль					
Разом за змістовним модулем 1	100	24	16		60
Змістовний модуль № 2. Загальна будова вертольотів					
ТЕМА 9. Загальна характеристика вертольоту.	24	6	6		12
ТЕМА 10. Втулки несучих та рульових гвинтів різного типує	24	4	6		14
ТЕМА 11. Лопаті несучих та рульових гвинтів різного типу.	24	6	6		12
ТЕМА 12. Загальна характеристика управління вертольотом	22	4	6		12
ТЕМА 13. Безпілотні літальні апарати. БПЛА Призначення. Класифікація. БПЛА вертолітного типу. Характеристики, параметри. БПЛА літакового типу. Характеристики, параметри. Перспективи розвитку БПЛА.	16	4			12
Модульний контроль					

Разом за змістовним модулем 2	110	24	24		62
Усього годин	210	48	40		122

5. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1		
	Разом	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Конструктивно-силові схеми крила.	2
2.	Елементи конструкції крила.	2
3.	Елерона та механізація крила. Управління літаком	2
4.	Фюзеляж.	2
5.	Оперення.	2
6.	Обробка статистичних даних ЛА на основі заданих вихідних ТТД.	6
7.	Вибір і обґрунтування аеродинамічної схеми ЛА. Уточнення ТТД та вихідних геометричних параметрів	4
8.	Визначення злітної маси ЛА нульового наближення	4
9.	Визначення основних геометричних параметрів агрегатів ЛА (крила, оперення, фюзеляжу, шасі).	4
10.	Вибір і обґрунтування конструктивно-силових схем агрегатів ЛА (фюзеляжу, шасі, оперення).	6
11.	Схеми вертольотів.	2
12.	Лопаті несучих та рульових гвинтів різного типу	2
13.	Втулки несучих та рульових гвинтів різного типу	2
	Разом	40

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Класифікація літаків за призначенням.	2
2	Класифікація літаків за довжиною дистанції зльоту й посадки	2
3	Рівняння існування літака.	2
4	Види поворотних крил.	2
5	Зчленоване крило. Геометрія серединної лінії крила.	2

6	Загальна будова поворотних крил.	2
7	Засоби збільшення опору літака	2
8	Навантаження на засоби механізації	2
9	Переднє ЦПГО	2
10	Геодезичні фюзеляжі	2
11	Особливості конструкції транспортних літаків.	2
12	Однокамерні й двокамерні амортизатори.	2
13	Електродистанційні системи керування.	2
14	Особливості керування літаками ВЗП.	2
15	Особливості управління вертольотами різних схем	2
16	Конструкція елементів управління	2
17	Гідропідсилювачі (гідропосилювачі). Їх призначення, пристрій, схеми вмикання і роботи.	2
18	Змащування агрегатів і елементів трансмісії.	2
19	Конструкція частин фюзеляжу, елементів каркаса та їх з'єднань. Кабіни, їх будова, звукоізоляція кабін. Будова ліхтарів, вікон, дверей та люків. Зовнішні форми і геометричні параметри крила та оперення. Елементи конструкції крила та оперення: лонжерони, стрінгери, нервюри, обшивка.	2
20	Класифікація шасі за типами опор (колесні, полоззеві, поплавкові, типу "човен"). Авіаційні колеса, будова колес та вимоги до них. Гальмові та негальмові колеса. Управління гальмами. Схеми вбирання та випуску шасі.	2
21	Гідравлічні системи. Пневматичні системи. Системи кондиціонування повітря. Протипожежні системи. Протиобліднювальні системи. Системи порятунку. Електросистеми. Навігаційні системи. Радіосистеми. Авіаційне обладнання.	2
22	Крила та оперень вертольотів. Конструкція крил і оперень, їх основні силові елементи. Схеми розняття крила. Конструкція з'єднань елементів крила та оперення. Особливості конструкції стабілізатора.	2
23	Фюзеляж вертольоту. Призначення фюзеляжу. Вимоги до фюзеляжу. Зовнішні форми та параметри фюзеляжів. Конструктивно-силові схеми фюзеляжів вертольотів різних схем. Навантаження, що діють на фюзеляж та його елементи. Конструктивні і технологічні розняття фюзеляжів. Вібрації фюзеляжу. Система зовнішнього підвішування вантажу.	2
24	БПЛА Призначення. Класифікація. БПЛА вертолітного типу. Характеристики, параметри. БПЛА літакового типу. Характеристики, параметри. Перспективи розвитку БПЛА.	2
25	Збір і обробка статистичних даних ЛА на основі заданих вихідних ТТД.	20
26	Вибір і обґрунтування аеродинамічної схеми ЛА. Уточнення ТТД та вихідних геометричних параметрів	8
27	Визначення злітної маси ЛА нульового наближення	6
28	Визначення основних геометричних параметрів агрегатів ЛА (крила, оперення, фюзеляжу, шасі).	20
29	Виконання креслення загального вигляду ЛА	12
30	Вибір і обґрунтування конструктивно-силових схем агрегатів ЛА (фюзеляжу, шасі, оперення).	12
31	Виконання креслення КСС агрегатів	10
32	Виконання схем силового ув'язування агрегатів ЛА.	12
33	Виконання креслення КСС ЛА в цілому.	22
	Разом	170

9. Індивідуальні завдання

Виконання РГР.

Розробка загального вигляду та КСС літака (вертольота)

10. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних робіт, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники).

11. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді заліку.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...0,5	12	0...6
Виконання і захист (практичних) робіт	0...2	12	0...24
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Усього за модуль 1			0...50
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...0,5	12	0...6
Виконання і захист (практичних) робіт	0...2	8	0...16
Виконання РГР	0...6	1	0...6
Модульний контроль		1	0...20
Усього за модуль 2			0...50
Усього			0...100

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- переваги і недоліки літаків і вертольотів різних компоновальних схем;
- призначення і загальний устрій основних систем і агрегатів літаків і вертольотів;
- раціональні області застосування різних конструктивно-силових схем агрегатів;
- методи і засоби покращання злітно-посадочних характеристик літаків і вертольотів;
- методи і засоби покращання характеристик аеропружності літаків і вертольотів;
- переваги і недоліки різних варіантів компоновання двигунів на літаках і вертольотах.
- структура та склад бортових систем і обладнання літаків і вертольотів.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- проводити аналіз вимог до основних агрегатів літаків і вертольотів і визначати загальні шляхи їх задоволення;
- виконувати ескізи елементів і вузлів реальних конструкцій;
- визначати конструктивно-силові схеми реальних агрегатів авіаційних конструкцій
- виконувати креслення КСС агрегатів;

- виконувати схем силового ув'язування агрегатів ЛА;
- виконувати креслення КСС ЛА в цілому;
- виконувати креслення ЛА в цілому.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Мати мінімум знань та умінь. Відпрацювати та захистити всі практичні та розрахунково-графічні роботи. Знати складові частини літака та вертольота, їх призначення та загальну будову. Визначити основні параметри частин літака і вертольота в нульовому наближенні. Розробити загальний вигляд літака або вертольота і виконати його креслення. Розробити конструктивно-силові схеми агрегатів літака або вертольота та їх силову увязку.

Добре (75 - 89). Засвоїти та виконати вказане вище. Додатково знати різні конструктивно-силові схеми основних складових частин літака та вертольота.

Відмінно (90 - 100). Засвоїти та виконати вказане вище. Додатково знати переваги та недоліки різних конструктивно-силових схем (КСС) основних складових частин літака та вертольота. Вміти провести аналіз впливу різних (КСС) на льотні та тактико-технічні характеристики літака та вертольота за різними критеріями (аеродинамічними, мінімуму маси, виготовлення, ресурсу, експлуатації, економічних показників). Орієнтуватися у підручниках та посібниках.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

Підручники та література, що знаходиться в бібліотеці, методичному кабінеті та в електронному вигляді на сервері кафедри проєктування літаків та вертольотів (перелік приводиться нижче у розділі 14 цієї програми).

14. Рекомендована література

Основна література.

1. Бельский В. Л., Власов И.П., Зайцев В.Н.и др. Конструкция летательных аппаратов., М, Оборонгиз, 1963, 709 с.
2. Глаголев А.Н., Гольдинов М.Я., Григоренко С.М., Конструкция самолетов, М, Маш-е, 1975, 480с
3. Житомирский Г.И., Конструкция самолетов, М, Маш - е, 1995, 416с
4. Проектирование самолетов, С. М. Егер, В. Ф. Мишин, Н. К. Лисейцев и др., М., Маш-е, 1983, 616 с.
5. Шульженко М.Н., Конструкция самолетов, М, Маш - е, 1971, 412с
6. Кривцов В.С., Карпов Я.С., Федотов М.М. Інженерні основи функціонування і загальна будова аерокосмічної техніки. Харків, ХАІ, 2002. Ч. 1 – 468 с, Ч. 2 – 723 с.
7. Кривцов В.С., Карпов Я.С., Федотов М.Н. Основы аэрокосмической техники. Х., ХАИ, 2003. Ч. 1 - 620 с, Ч. 2 - 901 с.
8. Федотов, М. Н. Основы конструирования элементов аэрокосмической техники [Текст]: учебник: в 3 ч. / М. Н. Федотов. – Харьков : Нац. аэрокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского

- «Харьков. авиац. ин-т», 2019. – Ч. 3, т. 4. – 640 с.
9. Ружицкий Е.И. Альбом конструкций втулок несущих винтов вертолетов. Пособие для курсового и дипломного проектирования. - М.: МАИ, 1980. -38 с.
 10. Богданов Ю.С. и др. Конструкция вертолетов. - М.: Машиностроение, 1990. -272 с.
 11. Механические передачи вертолетов, под ред. В.Н. Кестельмана. -М.: Машиностроение, 1983. -120 с.
 12. Далин В.Н., Михеев С.В. Конструкция вертолетов: Учебник. – М.: МАИ, 2001.– 352с.

Додаткова література.

1. Сохань О.Н. Конструирование агрегатов вертолетов. Учебное пособие для курсового и дипломного проектирования. - М.: МАИ, 1980.-75с.
2. Проектирование вертолетов / В.С. Кривцов, Я.С. Карпов, Л.И. Лосев.– Учебник. – Харьков: Нац. аэрокосм. ун-т “Харьк. авиац. ин-т”, 2003. –344с.
3. Конструирование агрегатов и систем вертолётв/ К. Ю. Вишняков, В. Н. Доценко, Я. С. Карпов, В. С. Кривцов, Л. И. Лосев, В. И. Рябков, В. А. Урбанович. — Учеб. пособие. – Харьков: Нац. аэрокосм. ун-т “Харьк. авиац. ин-т”, 2005. –384с.
4. Гребеньков О.А., Конструкция самолетов, М., Маш - е, 1984, 240 с.
5. Проектирование самолетов, С.М.Егер, В.Ф.Мишин, Н.К.Лисейцев и др., М., Маш - е, 1983, 616 с.
6. Методические указания к лабораторным работам по курсу «Общее устройство самолетов и агрегатов». Харьков, ХАИ, 1986 77 с.
7. Клименко В.Н., Кобылянский А.А., Малащенко Л.А. Приближенное определение основных параметров самолета. ХАИ, Ч. 1, 1986, - 40 с., Ч. 2, 1989, – 54 с.
8. Лосев Л.И. Приближенное определение основных параметров вертолета. ХАИ, 1988.
9. Сохань О.Н. Конструирование втулок несущих винтов вертолетов. Учебное пособие. -М.: МАИ, 1981. -53с.
10. Курочкин Ф.П. Конструирование винтов, силовых установок и приводов вертолета. Учебное пособие. -М.: МАИ, -1980.-140с.
11. Основы общего проектирования самолетов с газотурбинными двигателями / П.В. Балабуев, С.А. Бычков, А.Г. Гребеников и др. - Учеб. пособие. Ч.2 - Харьков: Нац. аэрокосм. ун-т "Харьк. авиац. ин-т", 2003. – 390 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Сайт кафедри проектування літаків та вертольотів: **k103@d4.khai.edu**.
2. Ресурси мережі Internet